

GROOT EN POPULAIR IS NIET ALTIJD GOED

Ze heten Blauwe Banaan of European Sunbelt en zijn onder beleidsmakers erg populair. Maar hoe reëel en waardevol zijn deze ruimtelijk-economische concepten voor gebiedsontwikkelaars werkelijk? Friso de Zeeuw, directeur Nieuwe Markten bij BPD en praktijkhoogleraar Gebiedsontwikkeling Technische Universiteit Delft, zet grote vraagtekens bij de vaak politiek ingestoken modellen. Hij zoomt liever in op kansrijke individuele regio's op het continent.



"DE ECONOMISCHE PRESTATIES VAN EUROPESE REGIO'S HANGEN NAUWELIJKS AF VAN HUN LIGGING IN EEN CORRIDOR"

IN DE 'BLAUWE BANAAN' zijn economisch sterke regio's als Londen, de Randstad, het Ruhrgebied, Rhein-Main en Milaan aaneengeschakeld. Deze banaanvormige corridor van de West-Midlands in Groot-Brittannië tot het Italiaanse Lombardije zou met zijn bovengemiddeld hoge bevolkingsdichtheid en bruto regionaal product het economische centrum van het continent vormen. Er wonen zo'n 110 miljoen mensen en de economische toegevoegde waarde overstijgt met gemak de twee biljoen euro. Een Europese megalopolis van formaat die mee kan tellen op wereldniveau, zo was de gedachte achter de aanduiding van deze geografische zone.

ECONOMISCHE 'RUGGENGRAAT'

De term Blauwe Banaan werd in 1989 bedacht door de Franse geograaf Roger Brunet van het onderzoeksinstituut RECLUS in Montpellier. Hij beschouwde de stedelijke corridor met zijn concentratie aan industriële bedrijvigheid en dienstverlening als de economische 'ruggengraat' van Europa. De oorsprong van deze zone ligt volgens hem in de eeuwenoude handelsroutes die de stedelijke regio's binnen de corridor onderling met elkaar verbonden. In de Middeleeuwen hadden Italiaanse stadstaten als Venetië en Genua bijvoorbeeld al veel contact met Vlaamse textielsteden als Gent en Brugge. Latere economische en politieke ontwikkelingen zorgden ervoor dat ook andere steden en regio's bij deze zone aanhaakten en de ruimtelijk-economische corridor zijn huidige bananenvorm kreeg.

Brunet had een duidelijke bedoeling met zijn model. Hij wilde ermee aantonen dat Frankrijk de aansluiting met het economisch centrum van Europa had verloren. De politiek van economische en bestuurlijke concentratie op Parijs had gefaald! De eenvoud en het krachtige beeld van de Blauwe Banaan misten hun uitwerking niet: beleidsmakers en adviseurs pikten het concept snel op. Wetenschappers gingen met het model aan de slag en lobbyisten gebruikten de corridor om geld van overheden los te krijgen om perifere regio's alsnog op het economische centrum van Europa te laten aansluiten. Waarom de banaanvormige zone bij zijn lancering een blauwe

kleur meekreeg, is nog altijd onduidelijk. Sommigen zien er een verwijzing in naar de Europese vlag, anderen leggen een verbinding met de *blue collar* werkers die als steunpilaren van de industriële ontwikkeling grote invloed hebben gehad op het ruimtelijk model.

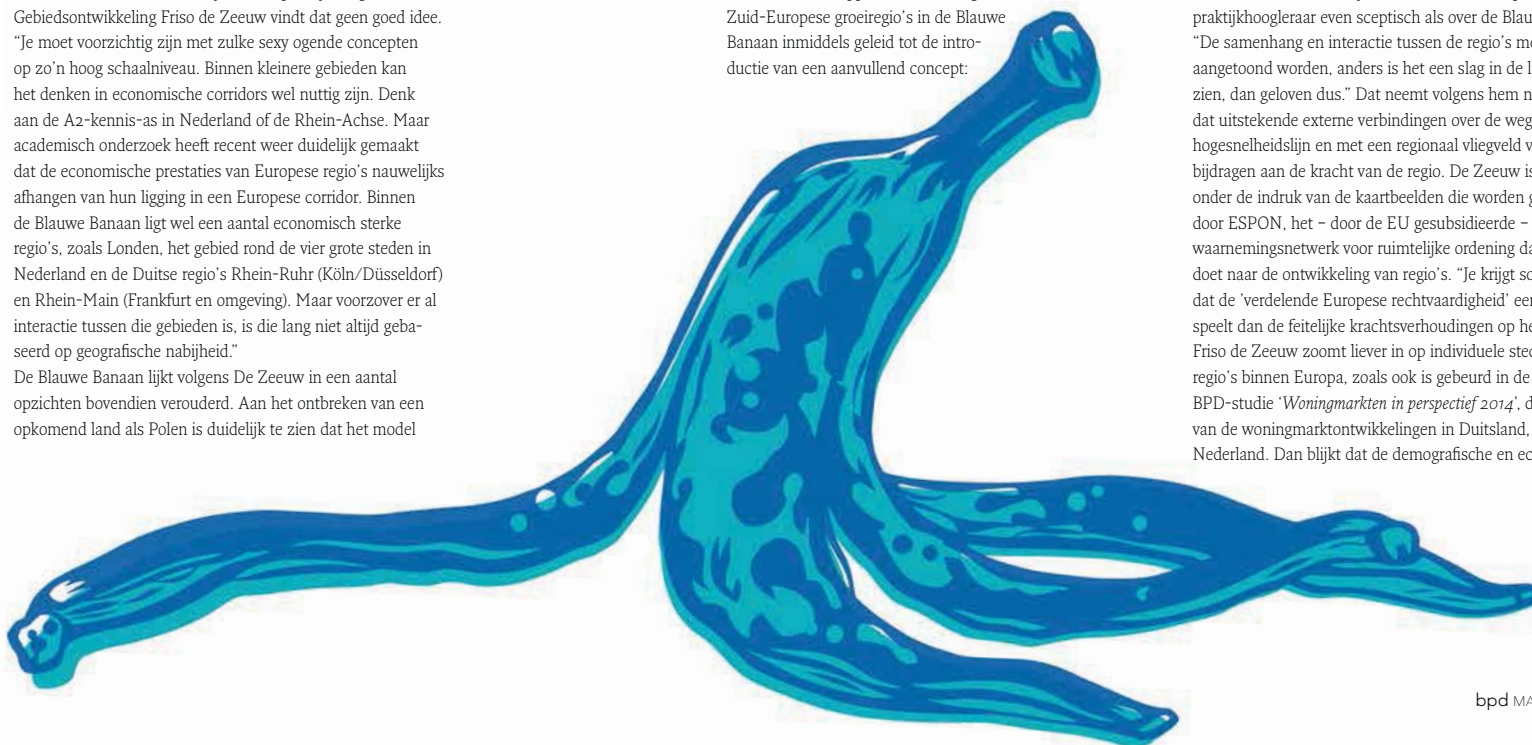
WEINIG INTERACTIE DOOR NABIJHEID

Hoe waardevol is zo'n ruimtelijk-economisch concept nu voor gebiedsontwikkelaars die op zoek zijn naar kansrijke regio's binnen Europa? Moeten zij zich bij hun zoektocht vooral op gebieden binnen de Blauwe Banaan concentreren? Directeur Nieuwe Markten bij BPD en praktijkhoogleraar Gebiedsontwikkeling Friso de Zeeuw vindt dat geen goed idee. "Je moet voorzichtig zijn met zulke sexy ogende concepten op zo'n hoog schaalniveau. Binnen kleinere gebieden kan het denken in economische corridors wel nuttig zijn. Denk aan de A2-kennis-as in Nederland of de Rhein-Achse. Maar academisch onderzoek heeft recent weer duidelijk gemaakt dat de economische prestaties van Europese regio's nauwelijks afhangen van hun ligging in een Europese corridor. Binnen de Blauwe Banaan ligt wel een aantal economisch sterke regio's, zoals Londen, het gebied rond de vier grote steden in Nederland en de Duitse regio's Rhein-Ruhr (Köln/Düsseldorf) en Rhein-Main (Frankfurt en omgeving). Maar voorzover er al interactie tussen die gebieden is, is die lang niet altijd gebaseerd op geografische nabijheid."

De Blauwe Banaan lijkt volgens De Zeeuw in een aantal opzichten bovendien verouderd. Aan het ontbreken van een opkomend land als Polen is duidelijk te zien dat het model

vóór de val van de Berlijnse Muur is bedacht. "In het plaatje mis ik ook Parijs en enkele succesvolle Zuid-Franse regio's zoals Toulouse met zijn *aerospace* industrie en medische bedrijvigheid. Of denk aan Lyon met zijn nanotechnologiecluster. Voor woningontwikkelaars en andere investeerders zijn zulke regio's met moderne bedrijvigheid en bevolkingsconcentraties juist erg interessant." De Zeeuw ziet nog een opvallende ontwikkeling binnen Europa die slecht is te verenigen met de Blauwe Banaan. "Aan de zuidkant van het continent is de positie van Noord-Italië verzwakt, terwijl aan de noordzijde enkele Scandinavische stedelijke regio's het goed doen."

Onder wetenschappers heeft het negeren van Zuid-Europese groeiregio's in de Blauwe Banaan inmiddels geleid tot de introductie van een aanvullend concept:



de European Sunbelt, ook wel de Gouden Banaan genoemd. Deze loopt van het Spaanse Valencia via Barcelona, Marseille en Nice naar het Italiaanse Genua in een boog om de Middellandse Zee. Met zijn focus op hoogwaardige technologische sectoren zou deze corridor op den duur de Blauwe Banaan kunnen aflossen als de economische ruggengraat van Europa. Al lijkt de kans daarop voorlopig verkeken door de financiële crisis en daaropvolgende zware economische problemen in dit deel van het continent.

SENIOREN ZOEKEN DE KUST OP

Over dit nieuwe ruimtelijk-economische concept is de praktijkhoogleraar even sceptisch als over de Blauwe Banaan. "De samenhang en interactie tussen de regio's moeten eerst aangetoond worden, anders is het een slag in de lucht: eerst zien, dan geloven dus." Dat neemt volgens hem niet weg dat uitstekende externe verbindingen over de weg, met de hogesnelheidslijn en met een regionaal vliegveld van formaat, bijdragen aan de kracht van de regio. De Zeeuw is evenmin onder de indruk van de kaartbeelden die worden gemaakt door ESPON, het - door de EU gesubsidieerde - Europese waarnemingsnetwerk voor ruimtelijke ordening dat onderzoek doet naar de ontwikkeling van regio's. "Je krijgt soms de indruk dat de 'verdelende Europese rechtvaardigheid' een grotere rol speelt dan de feitelijke krachtsverhoudingen op het continent." Friso de Zeeuw zoomt liever in op individuele stedelijke regio's binnen Europa, zoals ook is gebeurd in de recente BPD-studie *Woningmarkten in perspectief 2014*, de balans van de woningmarktontwikkelingen in Duitsland, Frankrijk en Nederland. Dan blijkt dat de demografische en economische

“DE BLAUWE BANANAAN WERD
ALS DE ECONOMISCHE ‘RUGGENGRAAT’
VAN EUROPA BESCHOUWD”

groeiregio's als confetti over het continent zijn verspreid. Naast een hele reeks aan bekende investeringslocaties biedt dit rapport in de thuislanden van BPD, ook een aantal verrassingen. Zo valt binnen Frankrijk naast Parijs en de eerder genoemde steden Lyon en Toulouse ook de sterke positie van de regio Nantes-Rennes op. Deze regio heeft een nog altijd bloeiende automobiellindustrie en herbergt hoogwaardige bedrijven op het gebied van voedingsmiddelentechnologie. De omgeving van Bordeaux en grote delen van de mediterrane kust – met een hoofdrol voor de Côte d'Azur – profiteren vooral van de komst van grote aantallen gepensioneerden en welgestelden met een tweede woning; zij geven een impuls aan de lokale diensteneconomie.

SUCCESVOLLE KLEINE DUITSE STEDEN

In het economisch bloeiende Duitsland liggen volgens het rapport de beste kansen voor investeerders en beleggers nog altijd in een beperkt aantal succesvolle regio's, zoals Hamburg, de Rhein-Ruhr-zone met Köln en Düsseldorf als metropolen en het Rhein-Main-gebied rond Frankfurt. Ook delen van Beieren en Baden-Württemberg zijn al decennialang aantrekkelijke woningbouwlocaties. Het valt wel op dat buiten München en Stuttgart nu ook kleinere plaatsen als Regensburg, Neurenberg, Augsburg, Heidelberg en Konstanz goede ontwikkelkansen bieden. In de noordwestelijk gelegen deelstaat Niedersachsen geldt hetzelfde voor het kleinere Münster en Osnabrück. En dan is er nog Berlijn/Postdam. De Duitse hoofdstad heeft zich na jaren van economische stagnatie eindelijk weten te ontwikkelen tot een economisch succesvolle regio, op afstand gevolgd door Leipzig en Dresden.

De Zeeuw: “Dit soort onderzoek naar individuele groeiregio's wordt steeds belangrijker. Naarmate de Europese cohesie met horten en stoten verder voortschrijdt, krijgen de verschillen in kracht en potentie tussen stedelijke regio's meer betekenis dan de verschillen tussen nationale staten. Concepten als de Blauwe Banaan zijn bovendien vaak politiek ingestoken en bedoeld om een bepaald beleid te rechtvaardigen. Daarom blijven wij zelf research doen op dit vlak.”



HIGHLIGHTS

- De prestaties van Europese regio's hangen nauwelijks af van hun ligging in een corridor zoals de Blauwe Banaan.
- Demografische en economische groeiregio's zijn juist als confetti over het continent verspreid.
- Zelf research doen levert vaak betere resultaten op dan vertrouwen op grootschalige modellen.

ONLINE

- bpdeurope.com
- diercke.com
- [@bpd_nl](https://twitter.com/bpd_nl)

LEVEN IN VATHORST

Een wijk is veel meer dan een verzameling gebouwen. Het is een plek waar mensen samen leven, woongenot en veiligheid ervaren. Dat is wat BPD bedoelt met 'levende omgevingen': buurten die mens, natuur en bebouwde omgeving samenbrengen. Fotograaf Erik Smits bracht dit in beeld in het nieuwe Amersfoortse stadsdeel Vathorst. BPD is nauw betrokken bij de ontwikkeling van deze wijk.

